

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่องความเชื่อมโยงของธุรกิจกับชุมชน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบและกระบวนการเชื่อมโยงของธุรกิจกับชุมชนทั้งในระดับภายในชุมชนและระดับภายนอกชุมชน โดยใช้แบบสอบถามและสัมภาษณ์เชิงลึกในการเก็บข้อมูลจากธุรกิจตัวอย่างในเทศบาลตำบลห้างฉัตร จังหวัดลำปาง โดยทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการพรรณนา ค่าเฉลี่ย และร้อยละ ซึ่งสามารถสรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

การศึกษาความเชื่อมโยงของธุรกิจกับชุมชน สามารถแบ่งประเภทของธุรกิจออกเป็น 3 ประเภท คือ 1.ธุรกิจภาคเอกชน 2.วิสาหกิจชุมชน/กลุ่มแม่บ้าน และ 3.สหกรณ์ รวมธุรกิจตัวอย่างทั้งสิ้น 25 ธุรกิจ ได้แก่ ธุรกิจภาคเอกชนสามารถแบ่งเป็น 3 ส่วนย่อยๆ คือ 1) ภาคการผลิต ได้แก่ บริษัทถาวรลำปาง จำกัด โรงเผาถ่านสรรพชัย ห้างหุ้นส่วนสามัญสถาพรชัย ฟาร์มไก่กาญจนกและโรงสีโชควันชื่น 2) ร้านค้า ได้แก่ ร้านสุนทรพาณิชย์ ร้านสมายชอป แอนด์ ฟริชชั่นพาร์ท ร้านผินฮับ บ้านสวนเซรามิกซ์ ห้างฉัตรการค้า ร้านจันทร์หอมพาณิชย์และร้านนนท์พาณิชย์ 3) ตลาด ได้แก่ ตลาดบ้านแม่สาว ตลาดบ้านปิ่นจ้าว และตลาดบ้านป่าไคร้

วิสาหกิจชุมชน กลุ่มแม่บ้าน ได้แก่ กลุ่มกระดาศา, กลุ่มเจลล้างมือ สบู่ใส น้ำยาล้างจาน, กลุ่มสเปร์ยตะไคร้กันยุง ยาหม่องตะไคร้หอม, กลุ่มไม้ผลิตภัณฑ์ไม้ยางพารา (สุภัทร์ เกมส์ไม้), กลุ่มอำนวยการกะลาแสนดีเมด กลุ่มใส่อ้วตบั้งา, กลุ่มน้ำพริกลาบพริกแกง และกลุ่มแม่บ้านข้าวแต่น้ำแดงโม่บ้านหัวหนอง

สหกรณ์ คือ สหกรณ์การเกษตรห้างฉัตร จำกัด

5.1 สรุปผลการศึกษา

1) ความเชื่อมโยงด้านวัตถุดิบและแหล่งที่มาของวัตถุดิบ

พบว่า ธุรกิจเอกชนไม่มีการใช้วัตถุดิบหลักในการผลิตจากในชุมชน เนื่องจากลักษณะทั่วไปของธุรกิจมีความจำเป็นต้องพึ่งพาวัตถุดิบจากภายนอก ในขณะที่วิสาหกิจชุมชน/กลุ่มแม่บ้านและสหกรณ์ มีการใช้วัตถุดิบจากในชุมชนทั้งหมด ซึ่งในส่วนนี้จะช่วยให้เกิดการกระจายรายได้ในชุมชน ทำให้คนในชุมชนมีรายได้และมีงานทำ สามารถช่วยเหลือตนเองได้ ซึ่งเป็นรากฐานแห่งการพัฒนาเศรษฐกิจ ตามยุทธศาสตร์ความเข้มแข็งของชุมชนและสังคมตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจฯ ฉบับที่ 10

2) ความเชื่อมโยงด้านแรงงาน ค่าจ้างและสวัสดิการ

จากการศึกษาความเชื่อมโยงกับชุมชนด้านแรงงาน ค่าจ้างและสวัสดิการ พบว่าธุรกิจประเภทวิสาหกิจชุมชน/กลุ่มแม่บ้านมีการจ้างแรงงานในชุมชนทั้งหมด ทำให้เกิดการจ้างงานในชุมชน คนในชุมชนสามารถช่วยเหลือตนเองได้ แต่ในด้านค่าจ้างและสวัสดิการแรงงานได้รับไม่มากนัก เนื่องจากกลุ่มไม่มีความพร้อมมากพอที่จะสนับสนุนส่วนนี้ได้ แต่ทั้งนี้แล้วสิ่งที่แรงงานจากกลุ่มอาชีพเหล่านี้ได้รับนอกเหนือจากผลตอบแทนที่เป็นตัวเงิน คือ การได้ใกล้ชิดกับสถาบันครอบครัว ไม่ต้องออกไปทำงานไกล หรือออกไปทำงานต่างถิ่น ซึ่งก่อให้เกิดความสามัคคีในครอบครัวต่อเนื่องไปยังในชุมชน

3) ความเชื่อมโยงด้านเทคโนโลยีและภูมิปัญญาที่ใช้ในการผลิต

การศึกษาความเชื่อมโยงด้านเทคโนโลยีและภูมิปัญญา พบว่าธุรกิจประเภทวิสาหกิจชุมชน/กลุ่มแม่บ้าน มีการนำภูมิปัญญาจากในชุมชนมาใช้ในการผลิตมากที่สุด ภูมิปัญญาเหล่านี้เองที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของธุรกิจประเภทนี้ การนำภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นมาใช้สร้างสรรค์คุณค่าของสินค้าและบริการและสร้างความร่วมมือกับภาคส่วนต่างๆ ในการลงทุนสร้างอาชีพและรายได้ ดังนั้นหากกลุ่มอาชีพเหล่านี้มีการพัฒนาทักษะอาชีพ มีการจัดการ มีการตลาดที่ดียิ่งขึ้น ก็จะก่อให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจในชุมชน และขยายไปสู่อำเภอ จังหวัด หรือประเทศ ในขณะที่ธุรกิจประเภทเอกชนและสหกรณ์ไม่มีการนำเทคโนโลยีหรือภูมิปัญญาจากในชุมชนมาสนับสนุนการผลิตเลย เนื่องจากลักษณะทั่วไปของธุรกิจไม่มีเกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาในชุมชน

4) ความเชื่อมโยงการกระจายสินค้าและรูปแบบการจัดจำหน่าย

สรุปผลการศึกษาด้านการกระจายสินค้าและการจำหน่าย พบว่าธุรกิจทุกประเภทมีการพึ่งพาด้านนอกชุมชนมากกว่าในชุมชน โดยธุรกิจเอกชนมีตลาดที่แน่นอน มียอดสั่งซื้อสม่ำเสมอ นอกจากนี้ธุรกิจเอกชนยังมีสถานที่แน่นอนซึ่งทำให้ลูกค้าเข้าถึงธุรกิจได้ง่าย ส่วนวิสาหกิจชุมชน/กลุ่มแม่บ้านส่วนใหญ่ไม่มีแหล่งจำหน่ายที่แน่นอน ต้องอาศัยการจำหน่ายตามตลาดนัด งานเทศกาลต่างๆ รวมถึงต้องอาศัยพ่อค้าคนกลางเพื่อกระจายสินค้า และไม่มีเงินทุนในการทำประชาสัมพันธ์ให้เป็นที่รู้จัก และสหกรณ์การเกษตรห้างฉัตร จำกัด ยังต้องอาศัยพ่อค้าคนกลางนำสินค้าไปจำหน่าย บางครั้งสหกรณ์ต้องจะจัดกิจกรรมจำหน่ายสินค้าเกษตรเอง

5) ความเชื่อมโยงด้านความรับผิดชอบต่อผู้บริโภค

การศึกษาคความเชื่อมโยงด้านความรับผิดชอบต่อผู้บริโภคพบว่าธุรกิจทั้งหมดมีการดำเนินกิจกรรมด้านความรับผิดชอบต่อผู้บริโภค เพียงแต่จะมีการดำเนินงานที่แตกต่างกันไปตามลักษณะธุรกิจและความพร้อมของธุรกิจ ซึ่งหากมีการดำเนินงานด้านนี้อย่างเป็นประจํา ก็จะทำให้ผู้บริโภคเชื่อมั่นในตัวสินค้าและธุรกิจ ธุรกิจมีภาพลักษณ์ที่ดี นอกจากนี้ชุมชนใกล้เคียงยังมีทัศนคติที่ดีต่อธุรกิจ ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนและธุรกิจดำเนินไปได้ด้วยดี

6) ความเชื่อมโยงด้านความรับผิดชอบต่อชุมชน/การพัฒนาชุมชน

จากการศึกษาคความเชื่อมโยงด้านการพัฒนาชุมชน พบว่าธุรกิจมีความร่วมมือที่ดีกับชุมชน หากแต่เป็นการพัฒนาชุมชนที่ไม่อาจยั่งยืน เนื่องจากส่วนใหญ่จะบริจาคในรูปแบบของตัวเงิน ซึ่งบางครั้งไม่สามารถต่อยอดการพัฒนาชุมชนได้อย่างแท้จริง หรือบางธุรกิจไม่มีการดำเนินกิจกรรมใดๆ เลย อาจเพราะละเลยไม่เห็นความสำคัญระหว่างธุรกิจกับชุมชน ซึ่งประเด็นเหล่านี้เป็นสิ่งที่น่ากังวลพอสมควร เนื่องจากธุรกิจมักมีความเข้าใจผิดๆ เกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน เช่น การบริจาคเงินก็น่าจะพอแล้ว หรือแม้กระทั่งการหวังผลจากบริจาคเงินเพื่อสร้างภาพลักษณ์ที่ดีของธุรกิจ ซึ่งหากพิจารณาจริงๆ แล้ว การพัฒนาชุมชนควรเป็นสิ่งที่ธุรกิจยินดีทำ เต็มใจทำ และกิจกรรมที่ทำนั้นต้องก่อให้เกิดการพัฒนาในชุมชนอย่างแท้จริง ธุรกิจกับชุมชนจึงจะได้ประโยชน์ทั้งสองฝ่าย

7) ความเชื่อมโยงด้านความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม

ธุรกิจส่วนใหญ่มีความร่วมมือด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมเป็นอย่างดี ซึ่งกิจกรรมที่แต่ละธุรกิจดำเนินการจะขึ้นอยู่กับของเสียที่เกิดจากการผลิต โดยกิจกรรมที่ทำมากที่สุดคือ การแยกขยะก่อนทิ้ง เนื่องจากเป็นกิจกรรมที่ทำได้ง่าย ไม่มีความยุ่งยาก ส่วนของธุรกิจที่มีของเสียจากการผลิตก็มีการหลีกเลี่ยงการปล่อยสู่ภายนอกหรือมีการบำบัดก่อนปล่อยสู่ธรรมชาติ เพื่อไม่ให้ชุมชนที่อยู่ใกล้เคียงได้รับผลกระทบจากการผลิตของตน ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างธุรกิจกับชุมชนเป็นไปด้วยดี

5.2 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) ด้านวัตถุดิบหลักที่ใช้ในการผลิต ส่วนใหญ่วิสาหกิจชุมชน/กลุ่มแม่บ้านจะใช้วัตถุดิบจากในชุมชน แต่ก็ยังมีวัตถุดิบบางชนิดที่ต้องซื้อจากแหล่งนอกชุมชน ดังนั้นธุรกิจควรมีการเรียนรู้เพื่อใช้วัตถุดิบอื่นในชุมชนทดแทนการนำเข้าจากแหล่งอื่น เพื่อเป็นการสนับสนุนชุมชนด้วยตนเอง

2) ด้านแรงงาน ถึงแม้ว่าวิสาหกิจชุมชน/กลุ่มแม่บ้านจะมีการจ้างงานจากแรงงานในชุมชนทั้งหมด แต่พบว่าค่าจ้างที่แรงงานได้รับมีความไม่แน่นอน เพราะต้องอาศัยการจัดสรรกำไรที่ได้รับจากการขายสินค้า นอกจากนี้ค่าจ้างที่ได้รับยังน้อยกว่าธุรกิจประเภทอื่น ดังนั้นทางภาครัฐควรสนับสนุนให้การสนับสนุนแรงงานในชุมชนให้มีทักษะและความสามารถมากขึ้น เช่น ขยายโอกาสทางการศึกษาให้กับคนในชุมชนมีความรู้ มีการฝึกอาชีพให้กับแรงงาน เพื่อพัฒนาศักยภาพแรงงานให้หลากหลายและตรงความต้องการของตลาดแรงงานมากขึ้น

3) ด้านการกระจายสินค้าและรูปแบบการจำหน่าย พบว่าวิสาหกิจชุมชน/กลุ่มแม่บ้าน ยังมีตลาดที่ไม่แน่นอน ต่างจากธุรกิจประเภทเอกชนและสหกรณ์ที่มีตลาดสินค้าที่แน่นอนมากกว่า ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมความรู้ให้กับทางกลุ่มชุมชน ทั้งในด้านการตลาด การพัฒนาคุณภาพสินค้า หรือแม้กระทั่งรูปแบบบรรจุภัณฑ์ เพื่อเป็นการเพิ่มมูลค่าสินค้าและเป็นการที่น่าสนใจแก่ลูกค้า ควบคู่กับการส่งเสริมกิจกรรมต่างๆ เช่น ให้ผู้ผลิตนำสินค้าออกแสดงตามงานต่างๆ ทั้งในระดับชุมชน อำเภอหรือจังหวัด เป็นต้น

4) ด้านความรับผิดชอบต่อผู้บริโภค พบว่าธุรกิจประเภทเอกชนและสหกรณ์มีการดำเนินกิจกรรมด้านความรับผิดชอบต่อผู้บริโภคมกกว่าธุรกิจประเภทวิสาหกิจชุมชน/กลุ่มแม่บ้าน ซึ่งส่วนใหญ่ยังไม่ได้รับการรับรองคุณภาพจากหน่วยงานต่างๆ หรือมีความเข้าใจผิดๆ ว่าต้องสินค้าต้องได้รับการรับรองมาตรฐานเท่านั้นจึงเป็นสินค้าที่ดี ซึ่งแท้ที่จริงแล้วยังกิจกรรมอื่นๆ อีกมากมายที่เป็นการแสดงออกถึงความใส่ใจและความรับผิดชอบต่อผู้บริโภค ดังนั้น ภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงควรเข้ามาควบคุมและดูแลคุณภาพการผลิต สนับสนุนหรือกระตุ้นให้กลุ่มต่างๆ ใส่ใจและเห็น

ความสำคัญของความรับผิดชอบต่อผู้บริโภคร หรือให้คำชี้แนะเพื่อให้เกิดความเข้าใจในหลักความ
รับผิดชอบต่อผู้บริโภคร

5) ด้านการพัฒนาชุมชน สิ่งที่พบจากการศึกษาคือ ธุรกิจส่วนใหญ่มักบริจาคเงินเพื่อช่วยเหลือ
ชุมชน ซึ่งคิดว่าเป็นสิ่งที่พอแล้ว แต่แท้ที่จริงแล้วเป็นการพัฒนาชุมชนที่ไม่อาจยั่งยืน เนื่องจากส่วน
ใหญ่จะบริจาคในรูปของตัวเงิน ซึ่งบางครั้งไม่สามารถต่อยอดการพัฒนาชุมชนได้อย่างแท้จริง
ดังนั้นธุรกิจควรทำความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน หรือปรับเปลี่ยนมุมมองใหม่ เช่น ร่วมมือ
กับชุมชนทำความสะอาดถนนในชุมชน สอนหนังสือเด็กในชุมชน เป็นต้น สิ่งเหล่านี้เป็นกิจกรรมที่
ทำแล้วเห็นเป็นรูปธรรม และเป็นการพัฒนาที่มีความยั่งยืนกว่าการบริจาคเป็นตัวเงิน

6) ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม สิ่งที่พบจากการศึกษาคือ ธุรกิจที่ไม่มีการ
ดำเนินการด้านสิ่งแวดล้อม จะมีเหตุผลว่าการดำเนินงานของธุรกิจไม่ก่อให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อม
เพราะฉะนั้นจึงไม่มีความจำเป็นต้องทำกิจกรรมด้านนี้ ซึ่งแท้ที่จริงแล้ว การใส่ใจสิ่งแวดล้อมไม่
จำเป็นต้องทำเมื่อธุรกิจมีของเสียจากการดำเนินงานเสมอไป เช่น การให้ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมแก่
แรงงานในธุรกิจ หรือแม้กระทั่งการให้คำแนะนำลูกค้าให้ตระหนักถึงปัญหาสิ่งแวดล้อมจากการใช้
สินค้าของตน ดังนั้น ธุรกิจต่างๆ ควรจะเปิดใจให้กว้าง และทำความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาสังคมและ
สิ่งแวดล้อมมากกว่านี้ หรือควรจะมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาให้ความรู้และติดตามผลการ
ดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอ

5.3 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

การศึกษานี้ได้ทำการศึกษารูปร่างตัวอย่างหลายประเภทและหลายรูปแบบ ซึ่งแต่ละประเภท
แต่ละธุรกิจก็มีความแตกต่างกัน ทำให้ขอบเขตการศึกษากว้างเกินไป ส่งผลให้ได้รับผลการศึกษาที่
ผิวเผิน ดังนั้นในการศึกษารุ่นต่อไป ควรเจาะจงศึกษาเฉพาะบางประเภทหรือรูปแบบธุรกิจ เพื่อให้
ได้ผลการศึกษาที่มีความละเอียดและชัดเจนมากขึ้นในแต่ละประเภทธุรกิจ